N. 245. 1857

BREDASCHE COURANT.

Staat-, Letterkundig- en Nieuws- Blad.

Wetenschappelijk

Zondag en Maandag 15 en 16 October.

OP HET

ONVERWACHT ONTSLAPEN

VAN

H. M. DE KONINGIN.

Hoe droevig, hoe somber, hoe doodsch klinkt de lier,
Elk hult zich in 't floerskleed der rouwe;
Wat mare verplet ons! Niet één Batavier,
Of hij weent bij 't praalbed der vrouwe,
Die de Almagt ten zegen van Neêrland ons schonk,
Waar zij als een bode van Eden in blonk,
Als een beeld van liefde, van trouwe.

Gelijk aan een stillen, een vruchtbaren stroom,
Verspreidde zij weldaân in 't ronde;
Zij vreesde niet eenen angstvalligen schroom,
Dat de Arme haar mildheid verkondde;
Maar Neêrland verheelt geene deugden, o neen!
En thans klinkt haar weldoen bij groot en bij kleen;
Haar roem zij de balsem der wonde!

't Ontslapen dier Edele perst tranen uit 't oog,
Doet droefheid den boezem doet bijen;
Maar Godsdienst bemoedigt, en wenkt naar omhoog,
Waar heaven de kroone verblijden;
Wij treuren, wij weenen . . . wij zwijgen.

Breda,
14 October 1857.

P. P. ROORDA VAN EYSINGA.

Frankrijk.

PARIJS, den 12den October.

Het publiek blijft steeds met ongeduld naar berigten van Constantine uitzien. Het gouvernement zal intusschen ten vroegste niet voor den 13. en 14den dezer onderrigt kunnen zijn van hetgeen op den 6den, wanneer men denkt dat het expeditie-korps Constantine zal bereikt hebben, mag voorgevallen zijn. Voor het overbrengen der jongste tijdingen zijn acht dagen noodig geweest.

Uit de vorige tijdingen, en naar hetgeen men uit Toulon vernoemt, heeft de generaal *Damremont* ook maatregelen genomen voor het geval dat men eenen grooteren tegenstand ontmoette dan men vermoedt: het gros van het leger zou dan voor Constantine blijven, terwijl eene kolonne van 3000 man van hetzelve zou afgezonden worden, om het bataillon van het 26ste regement dat het kamp van Medjez el Hammar, en de beide bataillons van het 61ste regiment, die laatstelijk met stoombooten van Cette zijn overgevoerd, benevens een nieuw konvooi levensmiddelen, enz., af te halen.

— De koning en de koningin der Belgen zijn gisteren op Tuilerien aangekomen. Dezelve zijn, zoals men weet, uitgenoodigd om herwaarts te komen, tot bijwoning van het huwelijk der prinses *Maria*. De jonggehuwden zegt men dat zich eerst naar Brussel en van daar naar Duitschland zullen begeven.

— Hoe meer het tijdstip van de verkiezingen nadert, des te meer agenten worden er van de zijde des bestuurs naar de departementen afgezonden om op den geest der kiezers te werken. Verscheiden dezer leden zijn, naar men zegt, derwaarts afgevaardigd ten gevolge van de jongst ontvangen rapporten der prefecten over den openbaren geest in de departementen.

Een der bladen beweert dat er in eene der jongste bijeenkomsten van de oppositie partij, ter zake der verkiezingen, eene scheuring tusschen de heeren *Lafite* en *Odillon Barrot* is ontstaan. De laatstgenoemde zou overhellen om meer tot de gevoelens van den heer *Thiers* te naderen, terwijl de heer *Lafitte* zich meer aan den heer *Dupont de l'Eure* en de leden van zijne kleur zou willen aansluiten. Van dit een wordt zulks tegengesproken en verklaard dat het verschil van lieu beider denkwijze omtrent [illegible] reeds lang bestaande, niets zou afdoen tot de onderlinge samenwerking voor de verzekering van de benoeming hunner gemeenschappelijke kandidaten bij de ophanden verkiezingen.

Dit jaar geven de legitimisten van hun' kant zich ook bijzonder veel moeite om zooveel lieden mogelijk van hunne partij in de kamer te brengen. De ministeriele bladen schijnen zich aan deze pogingen veel te laten gelegen liggen, althans zij komen gedurig er op terug, de verzekering gevende, dat die partij schier in het geheel geen kansen voor zich heeft. De moeite die zij zich ten deze geven, zou echter juist doen denken, dat zij daaromtrent niet zonder bezorgdheid zijn.

— De markies van *St. Joseph*, zaakgelastigde van de republiek van den Equator (Columbia) is dezer dagen bij den koning ten gehoore toegelaten en aan de koninklijke tafel ontvangen.

— De Spaansche generaal *Cordova*, is na eenig verblijf in de badplaatsen van de Pyreneën, in deze hoofdstad aangekomen.

— Den 20sten zal de koning op de plaats van het Carrousel eene wapenschouwing houden over de nieuwe troepen, die ter bezetting in de hoofdstad zijn gekomen.

— De Franschman *Bergon*, die door den onderkoning van Egypte tot bey en admiraal over zijne vloot werd benoemd, is den 24den September te Alexandrië overleden. Zijn zoon is aspirant bij de Fransche marine.

— De volgende telegraphische depeche is heden omtrent Spanje bekend gemaakt:

„ Den 1sten was don *Carlos* te Santa Domingo de Silos, en *Cabrera* te Lerma. *Carondelet* hield Aranda bezet. Een gevecht zou ontvermijdelijk worden, zoo de Pretendent niet elkdr voorkwame.

„ De ministers van oorlog en van justitie hebben hunne benoemingen niet aangenomen."

Het nieuwe spaansche ministerie, waarvan de samenstelling bij de depeche van den 8sten werd aangekondigd, zal waarschijnlijk niet dan op het papier tot stand komen. Twee der nieuwe leden hebben, blijkens de depeche van heden, voor de benoeming bedankt en de heer *Bardaji* blijft nu met dat daad alleen met den geheelen last van het bestuur bezwaard. De aftredende ministers waren de heeren: *Pio Pita*, minister van finantien, de generaal *San Miguel* van oorlog, *Salvato* van justitie en *Gonzalez Alonso* van binnenlandsche zaken.

De uitslag der verkiezingen te Madrid meende men dat in den avond van den 4den bepaald zoude bekend zijn. Eer die van de provincien bekend waren, zouden nog wel acht dagen verloopen. Naar de berigten uit Cadix ontvangen, zou de gematigde partij aldaar bepaald de bovenhand bekomen en dit gevoel daar de correspondenten zenden de heeren *Galiano*, *Isturitz*, *Martinez de la Rosa*, den Hertog *van Rivas*, de generaal *Narvaez*, den hertog *van Ossuna*, den marquis *van Miraflores* en den hertog *San Lorenzo*. De verkiezingen te Malaga en Grenada zijn zeer onstuimig geweest. In het overige van Andalusie heeft de gematigde partij gezegevierd.

Volgens de bijzondere berigten uit Madrid van den 6den is het voordeel van den generaal *Lorenzo*, op *Bartolazzi* bevochten, enkel bestaan in eene voorwaartsche beweging, waardoor de laatste zich bevonden had gezien om de brug van Aranda en de plaats te verlaten. Naar dezelfde berigten zou Oud-Kastilie gedurende den aanstaanden winter wel het tooneel van den oorlog blijven worden. De Sierra de Burgos en de omstreken van Sorra bevat de karlisten geschikte stellingen aan om zich eenen dubbelen aftocht te verzekeren, wanneer zij de brug van Miranda meester wierden. Hunne operatien zouden gemakkelijk gemaakt worden door het bezit der geheele landstreek van Tero Rioseco en Medina del Campo tot aan den Ebro. In die gewesten bedroeg de magt der karlisten 24,000 man, waartegen de christinos 51,000 konden bijeenbrengen. De pretendent zou gedurende het wintersaizoen den Ebro overtrekken.

Uit Baijonne schrijft men van den 8sten dat het gerucht zich er had verspreid, dat de poging van eene christinische afdeeling om het door de karlisten belegerde Lodosa te ontzetten, geheel mislukt was. De karlistische chef *Uranga* had den vijand geheel op de vlugt geslagen en hem een verlies van 500 man, waarvan de helft gevangenen, toegebragt.

Volgens het *Journal des Débats*, is het voordeel door *Carbo* in Katalonie op de vereenigde benden van *Forcadel*, *Tristany* enz. behaald, veel aanzienlijker geweest, dan bij de telegraphische depeche uit Narbonne vanzelven gedaan aangekondigd werd.

— De binnenlandsche fondsen waren heden wel gewild; ook de industriele aandeelen zijn weder gezocht. De Ardoins houden zich met moeite op hun tegenwoordig merk staande. Met verlangen ziet men uit naar de bevestiging van het ministerie te Madrid, om het nieuwe staatkundige stelsel te kennen dat men daar zal volgen. De notering was heden (*12 October*) 5 pCt. 109, 25; 3 pCt. 80, 40; Nap. renten 99; 30; Sp. Ardoin 21; Passive 4⅞; Rom. L. 101.

Nederlanden.

BREDA, den 14den October.

Het blijkt uit de heden ontvangen berigten dat de droevige tijding van het afsterven onzer welbeminde Koningin in alle deelen des vaderlands dien diepen indruk gemaakt heeft, welke men verwachten konde bij eene natie, die in de ontslapene Vorstin een voorbeeld van godsvrucht en allebeminnelijke deugden bezat, en dit voorregt zoo goed waardeerde. De *Staats-Courant* van heden zegt omtrent deze droevige gebeurtenis het volgende:

„ Algemeen en diep is de rouw, die in deze hofstad, en zeker ook in het geheele vaderland, over het afsterven van de Koningin der Nederlanden heerscht.

„ In elken kring hoort men de deugden dier voortreffelijke Vorstin vermelden, die zoo zeer door reine godsvrucht en alle de hoedanigheden, welke eene Koningin tot sieraad strekken, uitmunte. Haar lof wordt niet het minste in de schamele woningen der behoeftige ingezetenen verbreid, alwaar men thans vooral met ontroering en erkentelijkheid aan de menigvuldige weldaden gedachtig is, die Hare Majesteit met milde hand, ofschoon ook in stille, deed uitreiken. Wij gelooven de tolken der natie te zijn, door de vurige bede te uiten, dat de Almagtige de smart van onzen geëerbiedigden Koning, die eene trouwe gezellinne op Zijnen levensweg, en van de doorluchtige Prinsen en Prinsessen van Zijn Huis, die eene zorgende, eerbiedwaardige moeder verloren hebben, moge lenigen, en dat de vertroostingen, die de godsdienst, ook bij de zwaarste verliezen, aanbiedt, in ruime mate hun deel mogen zijn!"

— Uit Amsterdam schrijft men van gisteren: „ Ten gevolge der droevige gebeurtenis die niet alleen het Koninklijk Gezin, maar ook gansch Nederland, in rouw dompelt, zullen gedurende deze week [illegible] geheel gesloten blijven."

— Gisteren zijn de ministers bij den opperkamerheer, graaf *van Reede*, vergaderd geweest, naar men zegt, om over bepalingen aangaande den door het Hof aan te nemen rouw en de aanstaande opening der Staten-Generaal, te beraadslagen.

— Z. Exc. de heer luitenant-generaal *de Kock*, minister van binnenlandsche zaken, was, naar men van eergisteren uit 's Hage meldt, uit die residentie naar Overrijssel vertrokken, ten einde de kanalen aldaar in oogenschouw te nemen, en werd spoedig weder terugverwacht.

— Aan den heer *J. K. Huysman*, leeraar van de 1de klasse in het hoofdteekenen bij de Koninklijke militaire akademie, is een eervol ontslag als zoodanig verleend, en in zijne plaats benoemd de heer *C. C. Huysman*.

— Tot officier van gezondheid der 2de klasse bij de 18de afdeeling is bevorderd, de tijdelijke officier van gezondheid der 3de klasse *Balthasar*.

In dienst zijn weder geplaatst, bij de 13de afdeeling, de kapitein op non-activiteit *B. J. H. van Hopbergen* en de 1ste luitenant *J. C. W. von Pfaffenrath*, bij de 10de afdeeling.

Aan den 1sten kapitein-ingenieur *G. D. Vaillant* is het non-activiteits-tractement verleend.

— Z. Exc. sir *Charles Vaughan*, buitengewoon gezant en minister plenipotentiaris van Hare Brittannische Majesteit bij de verhevene Porte, is, van 's Hage komende, gisteren alhier in het *Hotel des Flandres* afgestapt, en heeft zijne reize naar België verder voortgezet.

— Bij besluit van Z. M. van den 4den dezer is de onlangs te 's Hage opgerigte naamlooze Maatschappij, onder de benaming van *Die Werktuigelijke Vaatmakerij*, waarvan de fabrijk te Amsterdam gevestigd zijn zal, bekrachtigd. Uit de mede goedgekeurde akte van overeenkomst dier maatschappij blijkt, dat dezelve is aangegaan voor den tijd van 25 jaren, dat het doel derzelve is, het werktuigelijk vervaardigen en het verkoopen van vaatwerk-duigen, gezaagd hout voor duigen, bearbeide planken en andere soortgelijke voorwerpen, overeenkomstig de daaromtrent van Zijne Majesteit verkregen octrooijen; dat het maatschappelijk kapitaal bepaald is op eene som van een maal honderd en twintig duizend gulden, verdeeld in honderd twintig actien van duizend gulden ieder, waarvoor bij het verlijden der akte vijftien actien, met bepaling dat het deelgenomen is voor één en vijftig actien, met bepaling dat het ontbrekende getal aandeelen binnen den tijd van één jaar na het verlijden der akte zal moeten zijn geplaatst. Het bestuur der maatschappij is opgedragen aan de heeren *H. G. J. Gregoire* en *J. H. Schouten*, te 's Gravenhage, als commissarissen, en den heer *C. C. Uhlenbeck* te Amsterdam, als directeur.

— Uit hier te lande ontvangen brieven uit Batavia, verneemt men de volgende bijzonderheden omtrent de reis van Z. K. H. prins *Frederik Hendrik* door de Molukksche eilanden, van welke reis, zoo als wij gisteren meldden, Hoogstdezelve den 4den Junij ter reede van Soerabaya teruggekomen was:

Den 25sten Februarij jl. van Batavia vertrokken zijnde, heeft *de Bellona*, uit hoofde van de afwisselende stilte en zware buijen, eerst den 5den Maart Macassar kunnen bereiken, alwaar het verblijf bekort moest worden, vermits het hoogst ongunstige weder belette eenige togten landwaarts in te ondernemen. Nadat uit dien hoofde Z. K. H. prins *Frederik Hendrik* te Macassar al het merkwaardige bezigtigd en bezoeken met het hof van Goa gewisseld had, is de *Bellona* den 11den Maart van daar vertrokken, en heeft den 26sten, na een moeijelijken overtogt, bewesten de Xulla-Eilanden, onder Kema het anker laten vallen. Een verblijf van tien dagen te dier reede, is door den prins besteed geworden, om de belangrijke residentie van Menado bijna geheel rond te reizen, terwijl aldaar versch water en levensmiddelen aan boord genomen werden.

Vervolgens werd de koers gezet naar de Ternataansche eilanden, alwaar Z. K. H. al het merkwaardige bezigtigd, de bezoeken der Sultans van Ternate en Tidor ontvangen en hen insgelijks bezocht heeft. Van hier vertrok de *Bellona* den 15den April, ten einde regtstreeks naar Banda te zeilen; op de hoogte van Amboina evenwel gedurige stilte ontmoetende, liep dezelve den 27sten aldaar binnen, tevens om de *Snelheid* weder op te wachten, welke men den vorigen dag uit het gezigt verloren had. Deze brik naar Banda voortgestevend en van daar den 7den Mei te Amboina teruggekeerd zijnde, vernam men van dezelve, dat op Banda eenigen tijd te voren eene hevige ziekte geheerscht had, die echter toen weder geweken was. Beide de bodems verlieten nu den 12den Mei Amboina, hetwelk gedurende het verblijf van de *Bellona* door aanhoudende vrij sterke aardbevingen was geteisterd geworden, en bereikten den 17den het eiland Banda, alwaar men tot den 24sten vertoefde, om vervolgens, ten besluite, nog het eiland Saparoca te bezoeken. Dit plan moest echter, nadat men eenige dagen tegen noordwesten-winden gekreuzeld en hoogst ongunstig weder ontmoet had, opgegeven, en de terugreis regtstreeks naar Soerabaya aangenomen worden, zijnde men den 4den Julij, in de nabijheid dier stad, te Oedjong Pauka ten anker gekomen.

Van Soerabaya zoude nu Z. K. H. over land naar Batavia reizen, en zich aldaar weder aan boord der *Bellona* begeven, ten einde de reis naar Bengalen voort te zetten.

— In de ontvangen Javasche couranten tot den 21sten Junij vindt men, omtrent des Prinsen aankomst te Soerabaya, nog het volgende berigt uit die stad van den 12den Junij:

„ Zijne Koninklijke Hoogheid Prins *Willem Frederik Hendrik*, is den 4den dezer, in goeden welstand uit de Molukko's teruggekeerd. Zr. Ms. fregat *Bellona*, kwam, in de nabijheid dezer stad den 4den voor Oedjong Pauka ten anker, ten einde met den eersten goeden wind verder op naar Soerabaya te zeilen, alwaar hetzelve in den namiddag van den 7den ter reede is aangekomen.

„ Op het door Z. K. H. te kennen gegeven verlangen om den volgenden morgen ten 8 ure te debarkeren, begaf zich in den ochtend van dien dag naar boord van het fregat, eene kommissie, bestaande uit de hoogste civiele en militaire autoriteiten, waaronder de zich te Soerabaya in kommissie bevindende kapitein ter zee kommandant van Zr. Ms. fregat Euridice, om Z. K. H. met Hoogstdeszelfs gelukkige aankomst te complimenteren en vervolgens naar wal te begeleiden.

„ Eenige oogenblikken daarna, vertrok de Prins van boord, vergezeld van de kommissie, onder het lossen van het geschut van de verschillende ter reede liggende oorlogs- en koopvaardijschepen en van het fort Kalimaas. Aan de landingsplaats werd Z. K. H. andermaal, door de hoogste civiele autoriteit aan het hoofd van de aldaar vereenigde plaatselijke ambtenaren, verwelkomd. Z. K. H. vervolgens door de commissie naar het voor Hoogstdenzelven bestemd rijtuig geleid zijnde, vertrok daarmede naar het residentiehuis te Simpang, hetwelk voor de receptie van Z. K. H. was ingerigt. Langs den weg welken de Prins passeerde, stonden geschaard de schutterij en het garnizoen, zoo mede de inlandsche en chinesche hoofden, met de onder hen staande bevolking in hunne nationale kleeding, terwijl van afstand tot afstand eerebogen opgerigt, en de langs den weg staande inlandsche woningen met groen waren versierd.

„ Op den huize Simpang aangekomen, werd Z. K. H. naar de receptie-zaal geleid, alwaar de kollegien en verdere ambtenaren en het korps officieren van de schutterij en der land- en zeemagt, zoo mede die voor de stoomvaart, aan Hoogstdenzelven werden voorgesteld.

„ Z. K. H. heeft verlangd den 9den te Soerabaya, zonder eenige festiviteiten, rustdag te houden en zou den 10den over Madura de reis naar Bezoekie en Passeroean aannemen, om van daar naar Soerabaya terug te keeren en, daarna de reis over Java te vervolgen."

— In dezelfde couranten vindt men nog het volgende medegedeeld omtrent de gisteren vermelde inspectiereis van den Gouverneur Generaal door de residentie Preanger Regentschappen:

„ De inspectie heeft zich uitgestrekt tot de voornaamste gedeelten der regentschappen *Tjandjor*, *Bandong* en *Limbangan*, en had in het bijzonder betrekking tot de koffij-, rijst-, thee-, zijde- en indigo-kultuur, waarvan voornamelijk de beide eerste van zoo veel gewigt zijn voor het Gouvernement en de bevolking. Vele thans vruchten afwerpende koffijtuinen, werden door Zijne Excellentie in de gebergten doorkruist. De rijst-kultuur werd allerwege uitgebreid bevonden. Een groot aantal nieuw aangelegde sawa-velden en nieuwe

waterleidingen zijn in oogenschouw genomen. Het te veld staande gewas beloofde alom eenen rijken oogst, en waarborgt alzoo in dit jaar, tegen alle gebrek van dit voedingsmiddel, welk gelukkig vooruitzigt ten deele het gevolg is der lofwaardige pogingen van den Resident en der Regenten, om dezen tak van landbouw bevorderlijk te zijn en de bevolking in de middelen daartoe te ondersteunen.

» De thee plantagien te *Tjiseroepan* en te *Tjemboeloeit*, benevens de theefabrijk te *Tjikadjang*, zijn voorts bezocht geworden en de aangelegenheden dezer kultuur, zoo veel noodig, plaatselijk geregeld, in tegenwoordigheid van den Inspecteur derzelve en de verder betrokken ambtenaren.

De bevinding nopens de zijde-teelt te *Bodjo-Negara* en der indigokultuur te *Radja-Mandala*, leverde de overtuiging op, dat tot bevordering daarvan al het mogelijke wordt aangewend.

» Ook in andere opzitgen scheen de Gouverneur-Generaal voldaan, daar overal blijken werden aangetroffen van orde en bedrijvigheid en, derhalve van een goed bestuur.

» Op eenen berg nabij *Garoet* werd de *Telaga-Bodas* (het witte meer) bezocht, zich bevindende in eenen merkwaardigen krater en sterk door zwaveldeelen bezwangerd. Meer schoone voorstellingen der natuur werden in deze residentie bewonderd, vooral door diegenen der reisgenooten, voor welke dit schilderachtig gedeelte van *Java*, nog geheel nieuw was.

» Op de terugreis van *Bandong* naar *Tjanjor*, deed de Gouverneur-Generaal, van *Radja-Mandala*, een uitstap te paard naar de plaats, waar de rivier *Tjitaroem* zich onder den grond verliest; door een woeste streek van bijna onbegaanbare bosschen, kwam men, na eenen marsch van anderhalf uur, aldaar aan; de rivier deelt zich hier in twee armen, waarvan de een in eene grot of spelonk inloopt, welke men met geene praauw heeft durven volgen, dewijl gezegd werd dat op een' kleinen afstand onder dezelve, een sterke waterval plaats heeft; ongeveer een paal verder, komt de rivier, uit verscheidene openingen van den berg, met veel gedruisch weder te voorschijn en vervolgt alzoo haren weg.

» Te *Tjanjor* had eene plegtigheid plaats, welke veel indruk op de bevolking en vooral op derzelver inlandsche hoofden scheen te maken. De regent van *Soekapoera* onlangs overleden zijnde, werd zijn opvolger, op den *aloen aloen*, plegtiglijk door den gouverneur-generaal geïnstalleerd, met eene toepasselijke aanspraak in de Maleische taal, door Zijne Excellentie persoonlijk uitgesproken, in tegenwoordigheid van al de Regenten en der voornaamste Europische en inlandsche ambtenaren en ten aanhoore eener talrijke volksmenigte. Aan den nieuwen Regent werd tevens de akte van aanstelling overhandigd, nadat deze ook in de lands-taal was voorgelezen, terwijl hem met nadruk werd voorgehouden de hoge verpligting, welke hij alnu zou op zich nemen. Hierna werd de Regent plegtiglijk beëedigd en in het bezit gesteld der insignien van zijn ambt. Aan onderscheiden mindere Inlandsche hoofden zijn vervolgens nieuwe titels toegekend, ter beloning van derzelver goede diensten. Eindelijk werden geschenken uitgedeeld aan de Regenten en eenige minderen. Dit geschiedde op den laatsten dag van het verblijf van den Gouverneur-Generaal te *Tjanjor*, welke dag besloten werd door een diner, waarbij Zijne Excellentie, zoo wel aan den Resident en de Regenten, als aan de aanwezige ambtenaren, derzelver bijzondere tevredenheid te kennen gaf over de bevindingen bij de *Preanger Regentschappen*, onmiddelijk waarop de Regenten nog nader, in hunne taal, door Zijne Excellentie werden toegesproken, op eene wijze, welke bijzonder geschikt was om hen gelijk een ieder, het afgeloopen bezoek ten hoogste te doen waarderen."

Ter Antwerpsche beurs van gisteren (15) hield de koers der Spaansche schuldbrieven zich weder goed staande. De notering was: Belg. 101⅝; O. Met. 104⅝; Sp. 18⅝; Dif. 6⅞; Nap. 92¼; Sic. 90½; Rom. L. 99⅝; ditto Cert. Antw. 9⅝; Bruz. 80¾.

Men vernoemt uit de Londensche berigten tot den 11den dat de geestdrift der ingezetenen van Brighton wegens het verblijf der koningin aldaar, nog steeds voortduurde. Hare Majesteit vertoonde zich dikwerf in het openbaar.

Gelijk te voorzien was, door de afvoering van de opbrengst op de thans naar de buitengewone inkomsten, hebben de gewone rijksinkomsten gedurende het afgeloopen quartaal 1,187,762 ponden sterl. minder dan in dezelfde drie maanden van verleden jaar opgeleverd en die van het met 10 October geëindigd dienstjaar 2,097,295 ponden sterling minder dan die van het vorige.

— Uit Lissabon had men te Londen berigten tot den 4den. Zondags te voren had de doopplegtigheid van den jongen prins plaats gehad, die alstoen den naam van dom-*Pedro d'Alcantara*, en nog eene reeks van veertien namen, behalve de familie-namen van Saxen-Coburg Gotha, Braganza en Bourbon, ontvangen heeft. Doopgetuigen waren, de hertogin van Braganza, weduwe van dom *Pedro*, en de keizer van Brazilie, vertegenwoordigd door zijnen gezant te Lissabon. De cortes hadden den adres dezer met eene meerderheid van 48 stemmen, besloten, dat er twee wetgevende kamers zouden zijn.

De hertog *van Terceira* was den 1sten met vier officieren zijner partij met eene stoomboot van Vigo te Lissabon aangekomen en had zich dadelijk aan boord van het engelsch linieschip *Malabar* begeven, om daarop de aankomst der eerste engelsche stoomboot af te wachten, ten einde naar Engeland te vertrekken. De matrioschaik *Saldanha* en 120 andere officieren onder verslagene christische partij, maakten te Vigo schikkingen voor hunne verdere bestemming.

— Volgens te Londen ontvangen berigten uit Oost-Indie, was in het rijk van Ava een binnenlandsche oorlog uitgebarsten, ter zake van de troonsopvolging. Deze familietwist kenmerkte zich door de grootste verbittering en wreedheid. Op last der koningin, waren onder anderen twee eigen zusters van haren krankzinnig geworden gemaal, die men beide dat de ontevredenen ondersteund hadden, van het leven beroofd.

— De vereenigde republieken van Peru en Bolivia hebben eene nieuwe constitutie aangenomen, in den geest van die der Noord-Amerikaansche staten. De generaal *Santa Cruz* is voor tien jaren tot protector der confederatie benoemd.

Letterkundige en Wetenschappelijke Nieuwstijdingen.

Duitschland. — Te *Berlijn* zijn dezer dagen nieuwe verordeningen met betrekking tot de censuur in *Pruisen* openbaar gemaakt. Dezelve hebben echter minder de opmerkzaamheid getrokken, dan men anders verwachten mogt, aangezien de onderscheidene thans uiteengezette bepalingen reeds sedert verscheidene jaren werden ten uitvoer gelegd en aan dezelve slechts thans, in het belang van de uitoefening van het regt, den tegenwoordigen vorm gegeven werd, door haar namelijk in de verzameling van wetten op te nemen. — Voor het Egyptisch Museum te *Berlijn* zijn dezer dagen door tusschenkomst van den Pruisschen gezant te *Rome*, uit de nalatenschap van den ridder Drovetti, zeer merkwaardige stukken aangekocht geworden. Onder deze stukken bevindt zich de zittende kolossus van koning Ramses III, en de troon van een der Pharao's; zijnde oudheden zoals men die in *Duitschland* nog niet gezien heeft. De aankomst derzelve wordt te *Berlijn* met belangstelling te gemoet gezien.

Rusland. — De Russische letterkunde heeft dit jaar een tweede aanzienlijk verlies geleden, door den dood van den, onder den naam Marlinsky, bekenden uitstekenden novelist (Bestoezhev). Marlinsky was voor het russische proza, hetgeen Puschkin voor de russische poëzij was. Hij stierf in het zuidelijke *Siberie*, waar hij als deelhebber aan den opstand in 1826 gebannen werd. Hij zou echter spoedig zijne gratie bekomen hebben.

Italie — Te *Napels* stierf den 28sten October de beroemde graveur in koper, Professor P. Fontana, een Venetianer, in den ouderdom van 74 jaren. — Te *Capua* overleed in de maand juny jl. de voormalige kapelmeester in de kerk van het Vatikaan v. Fioravanti, als componist van verscheidene gezochte opera's zeer bekend.

Nederlanden. — Op een oogenblik dat de aandacht in de voornaamste landen van ons werelddeel, inzonderheid thans ook in ons vaderland, gevestigd is op den [illegible] staat der krankzinnigen en op de middelen tot derzelver herstel, ten einde onzen in het verstand verbijsterden medemensch aan zijne betrekkingen en de maatschappij terug te geven, kwam het ons niet onbelangrijk voor, met een woord melding te maken van eene verhandeling, door den heer Brière de Boismont, in de zitting der Akademie van Wetenschappen, te *Parijs*, [illegible] gelezen, over den invloed welken de beschaving op de ontwikkeling der verstandsverbijstering heeft. Het belangrijkst deel van zijn vertoog, 't welk met belangstelling werd aangehoord, waren wel de als gevolgtrekkingen uit zijne beschouwingen afgeleide stukken, welke hoofdzakelijk hierop neder kwamen: 1°. De verstandsverbijstering komt gemeenzamer voor en derzelver verscheidenheden zijn menigvuldiger naar mate de volken verlichter zijn; in omgekeerden zin wordt zij zeldzamer, naar den lageren trap van beschaving waarop een volk staat. 2°. Bij de eerstgenoemden legt de verstandsverbijstering vooral in morele oorzaken; bij de laatsten hebben daarentegen physieke oorzaken een grooter aandeel aan de verbijstering van den geest. 3°. Dit verschil vindt evenzeer ook nog toepassing onder beschaafde volken; daar wordt de geest onder de beschaafde klassen vooral door morele oorzaken, bij de onbeschaafde klassen door physieke oorzaken gestoffen; 4°. Elke eeuw en elk land ziet epidemiën van zekere bepaalde verstandsverdolingen, door den invloed der heerschende denkbeelden, geboren worden, welke den stempel dragen van het tijdvak dat beleefd wordt. 5°. De betrekking van het getal waanzinnigen tot dat der bevolking is des te aanmerkelijker, naar mate de volken een hoogeren trap van beschaving hebben bereikt. Het cijfer van de bewoners heeft geenen rechtstreekschen invloed, dewijl er hoofdsteden van zeer aanzienlijke bevolking zijn, die maar een betrekkelijk gering getal ijlhoofdigen opleveren; 6°. De ontwikkeling der verstandsverbijstering wordt vooral begunstigd door de staatkundige gebeurtenissen, de groote ontdekkingen, de vorderingen in de letteren, wetenschappen en kunsten, door geweldige schokken of noodlottige ontkhoopingen, gebrek, enz. 7°. Zoo wanneer het bewezen is, dat de waanzinnigheid een gevolg van de beschaving is, wanneer vooral zedelijke oorzaken tot hare ontwikkeling leiden, dan is het blijkbaar, dat vooral zedelijke middelen, in de eerste plaats, welke men de verstandige leiding der hartstogten stellen moet, den grondslag van de behandeling tot herstel moeten uitmaken. Haar invloed zal des te vermogender zijn, naar mate de klassen der maatschappij meerder onderrigt hebben genoten. Maar dewijl de aanwending dier middelen een steeds waakzaam toezigt vereischt, kan dezelve slechts door één persoon in het werk gesteld worden, en is het blijkbaar dat hare werking slechts op een zeker bepaald getal personen kan worden toegepast. 8°. De resultaten dezer behandeling zullen derhalve slechts goed beoordeeld kunnen worden in de gestichten die zorgvuldig worden onderhouden en niet talrijk bezet zijn. De heer Brière de Boismont, had dan ook de overtuiging, dat de verhouding der herstellingen zal toenemen, wanneer de departementen en districten in *Frankrijk* genoegzame middelen hadden of kregen voor de vermeerdering van krank-

zinnigenhuizen, en zulks in plaats van de krankzinnigen, zoo als tegenwoordig in *Frankrijk* plaats heeft; in een groot gesticht als open te stapelen. Wij meenen dat, even als het geheel opmerking verdient, ook in het bijzonder deze slotaanmerking ten opzigte van ons vaderland gelden mag.

Ter AMSTERDAMSCHE BEURS van gisteren (13 *October*) werden de volgende fondsen verhandeld: Werkel. Schuld 2½ pCt. 52 13/16, 7/8; ditto 5 pCt. 101 3/16, ½; Kansb *f* 22¾; Amort.-Synd. 4½ pCt. 94, 95 15/16; Handelm. 162 ¾, 163 ¼, 163; O. Indie 5 pCt. 99⅞, ¾; Ardoins van 85 £ st. 18 5/16, 7/16; Met. 5 pCt. 100⅞; Col. 19⅝; Peruan. 12¾, 11/16; Enk. Bl. Gr. 18⅝.

*** BURGEMEESTER en ASSESSOREN der Gemeente van *Ginneken* en *Bavel*, brengen mits deze ter kennisse van de Belanghebbenden, dat de nieuw opgerigte JAAR- of VEE- en PAARDENMARKT alduar voor de *tweede* reis zal plaats hebben op Vrijdag den 20. October aanstaande, van des morgens 9 tot 's namiddags 5 ure, zullende voor het plaatsen van VEE of KRAMEN geen standgeld worden gegeven.

*** Mr. L. BEENS, Notaris, residerende te *Breda*, zal, ten verzoeke van de benificiaire Erfgenamen van wijlen den Heer J. VAN NAERSSEN, op Donderdag den 26. October 1837 en volgende dagen, des voormiddags ten 10 ure, ten huize in de Katerstraat te *Breda*, Wijk D. No. 79, aan de meestbiedenden publiek Verkoopen:

EENEN INBOEDEL

bestaande in eikenhouten Kabinet, Secretaire, Chiffonnières, Diemhafletten, enz.; Tafels, Stoelen, Spiegels en Platen; eenig Zilver, Porcelein, Glas- en Aardewerk; eene extra goede staande Huisklok met Speelwerk, een zeer schoone Linnenpers, Bedden met hun toebehooren, Ledikanten, enz.; Linnen, Bed- en Tafelgoederen; eenig Koperen en IJzeren Keukengerief; Vloerkleeden en Karpetten en hetgeen verder ten Verkoop zal worden aangeboden.

Gemelde Goederen zijn op Woensdag den 25. October 1837, op de gewone uren, ter plaatse voorschreven, voor een ieder te zien.

VOOR HET RIJK.

Aangetisatie-Syndicaat.

Administratie der Domeinen, Wegen, Vaarten, enz.

PROVINCIE NOORD-BRABAND. AGENTSCHAP BREDA

AANBESTEDING VAN

SPIT- EN AARDEWERKEN,

BENEVENS DEZER LEVERANTIE EN AANVOER VAN

STRAATMEST,

in de Dominiale Bosschen en Plantaadjen.

De AGENT van het Domein te *Breda* zal, op Woensdag den 18. October 1837, 's morgens ten *tien* ure, ten huize en herberge van JAN VAN ALPHEN, in den *Zandberg*, buiten de Ginnekenpoort, te *Breda*, ten overstaan van den Notaris Mr. E. R. VAN NAERSSEN, residerende te *Breda*, publiek Aanbesteden, te weten:

Liesbosch.

1. Perceel. Het OMSPITTEN van circa 4 bunders 16 roeden GROND, in de perken den Bremt, de Mortelen en Liessenberg.
2. „ „ Het OMSPITTEN van 2 Perceeltjes ZAAILAND, op Steenakker, groot te zamen 79,70 ellen.
3. „ De LEVERANTIE van 450 kubiek ellen STRAATMEST, ten dienste van het Liesbosch.
4. „ Het VERVOEREN van gemelde STRAATMEST, met het bijrijden van eene gelijke hoeveelheid PLAGGEN of SLOOTAARDE.

Mastbosch.

1. Perceel. Het OMSPITTEN van 98,25 ellen GROND in het verbrand Bosch en 1,19,00 ellen aan beide zijden van de Tranchée-dreef.
2. „ Het OMSPITTEN van den GROND aan weerskanten der Dreef aan de Houtbrug, te zamen ter lengte van 260 ellen.

Ulvenhoutsbosch.

1. Perceel. De LEVERANTIE: *a.* Voor de Kweekerij in het Mastbosch, 30 kubiek ellen STRAATMEST, zegge 30
   De LEVERANTIE: *b.* Voor de Kweekerij in het Ulvenhoutsbosch 50
   Te zamen 80 kubiek ellen Straatmest.
2. „ Het VERVOEREN van gemelden STRAATMEST, met het bijrijden van eene gelijke hoeveelheid PLAGGEN of SLOOTAARDE.
3. „ Het OMSPITTEN van *a.* Een bunder 12 roeden GROND, in het perk de Koolhof, in het St Annabosch.
   Het OMSPITTEN van *b.* De Kruisdreef aldaar, ter lengte van 473 ellen.
   Het OMSPITTEN van *c.* Twee Dwarsdreefjes aldaar, ter lengte van 172 ellen.
   Het OMSPITTEN van *d.* omtrent 27 roeden Grond, met den Wal, in het Hoiltensbosch onder Gilze.

De algemeene en bijzondere Voorwaarden van Aanbesteding liggen ter lezing ten Kantore van den Agent en bij de Plantaadjemeester van het Domein in het Ulvenhoutsbosch, bij wien ook nadere informatien te bekomen zijn.

De Agent van het Domein,
M. SMITS.

STOOMBOOTEN
WILLEM DE EERSTE en KONINGIN DER NEDERLANDEN.
Varende in het Beurt-veer tusschen NIJMEGEN en ROTTERDAM; vice versa.

Van NIJMEGEN naar ROTTERDAM en 's-HAGE,
alle dagen, 's morgens ten 7 ure, en
Van ROTTERDAM naar NIJMEGEN,
alle dagen, 's morgens ten 6 ure.

Nadere informatien worden gegeven te Nijmegen ten Kantore der Onderneming aan de Waal, te Tiel bij J. DERRÉE; te Bommel bij G. VAN DRIEL; te Gorcum bij L. DE BEER; te Dordrecht bij C. SMITS aan den Rietdijk; te Rotterdam bij N. SPRUYT; te Delft bij de Erven RODENBURG, en te 's Hage bij STAAS.

*** Door F. P. STERK, te *Breda*, is op den zevenden October 1837, aan Heeren Burgemeester en Wethouders zijner Woonplaats ter Vertaling vertoond: *Militairische Länderbeschreibung von Europa*, bearbeitet von A. v. ROON, Königl. Preusz. Hauptmann. 1° Abtheilung. Mittel- und Süd-Europa.

*** Door den Boekhandelaar H. L. LANGE, te *Deventer*, is uitgegeven:

P. J. BAUDET, Petit Recueil de Poésies à l'usage de la jeunesse fance . . . . . » 1,35.

—— Rekenboek voor de scholen, bevattende eene opklimmende reeks van voorstellen naar de tegenwoordige behoefte ingerigt, 4 stukjes . . . . . » 1,35.

—— Opleiding tot de kennis der Algebra met beredeneerde oplossingen, ten dienste der scholen, 3 stukjes . . . . . » 2,75.

—— Meetkundig Schoolboek, bevattende eene beredeneerde ontwikkeling van de eerste gronden der Meetkunst, alsmede derzelver toepassing op eenige onderwerpen, geschikt om bij jonge lieden den lust tot verder onderzoek op te wekken. » 3,75.

—— Allereerste beginselen van de toepassing der Algebra op de Meetkunst, bevattende de noodige regels en voorschriften tot de volledige oplossing van bepaalde werkstukken uit de Meetkunst, welke niet boven de tweede magt verheven zijn, met platen . . . . . » 4,25.

—— Korte beschrijving eener tritmetische lijn, benevens derzelver toepassing op de verdeeling van eenen hoek in drie gelijke deelen . . . . . » 0,50.

D. BOMHOFF, Hz., Opstellen ter vertaling in het Hoogduitsch . . . . . » 0,90.

J. P. AREND, Blumenlese aus den besten prosaischen Schriftstellern und Dichtern der Deutschen, 2 deeltjes . . . » 2,10.

HENRIETTE HANKE, Bloemenkrans. Verhalen, 3 deelen . . . . . » 6,75.

—— De twaalf Maanden des jaars . . . . . » 3,50.

WILLEM HAUFF, Uitgelezene verhalen, uit het Hoogduitsch vertaald door D. BOMHOFF, Hz. . . . . » 3,00.

Belangrijke Verschijnselen van het Zielelezen, medegedeeld en beoordeeld . . . . . » 1,90.

PELAGIUS, of Leon en de Asturiën, bevrijd van het juk der Mahomedanen, 2 deelen . . . . . » 2,60.

FERDINAND VAN BERGEN, eene oorspronkelijke Nederlandsche Geschiedenis, 2 deelen. . . . . » 3,40.

C. T. A. HOFFMAN, De elixers des Duivels, uitgelatene fantasieen van den Capucijner Monnik MEDARDUS, uit het Hoogduitsch vertaald door D. BOMHOFF, Hz., 2de deel . . . » 4,30.

Kaart van Noord-Nederland, ten dienste der Scholen, in 12 bladen groot med. schrijfpapier . . . . . » 3,60.

Dito op linnen geplakt met rollen . . . . . » 7,20.

Van den Overijsselschen Almanak voor Oudheden en Letteren, jaargang 1836 en 1837, zijn nog eenige exemplaren te bekomen, elke jaargang à . . . . . » 1,40.

Te Breda, bij BROESE EN COMP., Boekdrukkers en Boekverkoopers.